EVOLUȚIA INSTITUȚIILOR ȘI A MECANISMELOR UE PENTRU ACȚIUNE EXTERNĂ DE LA TRATATUL DE LA LISABONA LA GLOBAL GATEWAY

THE EVOLUTION OF THE EUROPEAN UNION’S INSTITUTIONS AND EXTERNAL-ACTION MECHANISMS FROM THE TREATY OF LISBON TO THE GLOBAL GATEWAY

Cristian TAȘCU
Universitatea de Stat din Moldova
e-mail: *tascu.cristian2005@gmail.com*

CZU 341.176(4): 341.238

Rezumat: Studiul analizează, dintr-o perspectivă comparativă (2009-2025), legătura cauzală dintre reforma instituțională declanșată de Tratatul de la Lisabona și noile instrumente strategice și financiare ale Uniunii Europene. Pe baza tratatelor consolidate, documentelor programatice (Strategia Globală, NDICI-Global Europe, Global Gateway) și a literaturii de specialitate, cercetarea combină analiza comparativă, sinteza argumentativă și patru studii de caz tematice (Parteneriatul Estic, Balcanii de Vest, Agenda UE-Africa, Global Gateway). Rezultatele arată că funcția dublă Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate / vicepreședinte al Comisiei Europene și Serviciul European de Acțiune Externă au sporit coerența PESC/PSAC, iar NDICI-Global Europe, integrând EFSD+, a transformat paradigma de finanțare externă prin mobilizarea capitalului privat. Global Gateway se profilează drept vector geo-economic al UE, dar eficiența arhitecturii depinde de sincronizarea proceselor decizionale și de echilibrul dintre condiționalitatea normativă și flexibilitatea geopolitică. Articolul este elaborat în cadrul implementării proiectului Jean Monnet Chair „EU’s role in the emerging international system” (EUREIS), nr. 101126798.

Cuvinte-cheie: *Tratatul de la Lisabona; SEAE; politică externă europeană; Global Gateway; cooperare internațională; instrumente financiare; parteneriate strategice*

JEL: F53; F55; F35; O19

Abstract: This article offers a comparative assessment (2009-2025) of the causal nexus between the Lisbon-driven institutional overhaul and the European Union’s new strategic and financial toolbox. Drawing on primary legal texts, flagship strategies (EUGS, NDICI-Global Europe, Global Gateway) and secondary scholarship, the study triangulates comparative analysis, argumentative synthesis and four contextual case studies (Eastern Partnership, Western Balkans, EU–Africa Agenda, Global Gateway). Findings indicate that the dual High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy / Vice-President of the European Commission role and the European External Action Service have strengthened CFSP/CSDP coherence, while NDICI-Global Europe, via EFSD+, shifted external funding from pure grants to leveraged investment. Global Gateway emerges as the EU’s geo-econo-

mic arm; yet its long-term effectiveness hinges on faster decision-making, and on balancing normative conditionality with geopolitical flexibility. The article has been prepared within the framework of the implementation of the Jean Monnet Chair project “EU’s Role in the Emerging International System” (EUREIS), No. 101126798.

Keywords: *Treaty of Lisbon; European External Action Service; EU foreign policy; Global Gateway; international cooperation; financial instruments; strategic partnerships*

JEL: F53; F55; F35; O19

Introducere. Tratatul de la Lisabona, intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, a marcat o reformă profundă a arhitecturii de politică externă a Uniunii Europene (UE). Scopul declarat al Tratatului de la Lisabona a fost „*crearea unui cadru mai coerent, eficient și vizibil al Uniunii în lume*” [1], răspunzând deficitului de coerență revelat de crizele din Balcanii de Vest și de diviziunile transatlantice din 2003. Un aspectul central al reformei instituționale a UE îl constituie introducerea funcției de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politică de securitate (HR/VP), care cumulează prerogativele de președinte al Consiliului Afaceri Externe cu cele de vicepreședinte al Comisiei Europene. Această dublă legitimitate, sprijinită administrativ de Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE), a creat o punte între logica interguvernamentală și cea supranațională. În paralel, Consiliul European a obținut un președinte ales pentru 2,5 ani, destinat să ofere continuitate strategică, în timp ce Parlamentul European a câștigat dreptul de aviz pentru acordurile internaționale cu impact sistemic. Prin conferirea personalității juridice unice, UE și-a depășit statutul de „*entitate complexă*”, putând semna tratate internaționale și adera la organizații internaționale fără proceduri paralele la nivelul Uniunii și al PESC. Această schimbare a ușurat ratificarea Acordului de la Paris (2015) și a permis UE să devină parte la Convenția de la Istanbul (2023), sporindu-i vizibilitatea juridică și diplomatică.

Reforma Lisabona a fost dublată de o raționalizare a instrumentelor financiare externe: *Instrumentul European de Vecinătate*, *Instrumentul pentru Cooperare și Dezvoltare* au fost treptat integrate în Instrumentul de Vecinătate, Dezvoltare și Cooperare Internațională – Europa Globală (2021). Această convergență financiară a susținut: (1) *Strategia Globală de Politică Externă și de Securitate* (2016), care a introdus conceptul de „*reziliență*” ca pivot al acțiunii externe; (2) *Parteneriatul Estic* (2009) și *Pachetul de Extindere pentru Balcanii de Vest (2018),* vizând stabilizarea vecinătății estice și sud-estice; (3) *Agenda UE–Africa actualizată* (2020), cu accent pe tranziția verde, transformarea digitală și securitatea. Apogeul acestei evoluții a fost lansarea *Global Gateway* (2021), un mecanism de investiții orientat spre infrastructură durabilă, perceput ca răspuns european la inițiativa chineză „*Centura și Drumul*”.

Materiale și metode. Întemeiat pe constatarea că literatura post-Lisabona abordează, în linii generale, doar parțial relația dintre reformele instituționale și

noile instrumente strategice ale UE, studiul de față propune o *analiză sintetică* și longitudinală a evoluției arhitecturii externe a Uniunii în intervalul 2009-2025. Obiectivul principal este de a evidenția legătura cauzală dintre transformările instituționale generate de Tratatul de la Lisabona și implementarea lor prin mecanisme și strategii, precum *NDICI-Global Europe* și *Global Gateway*. Pentru a cerceta în profunzime dinamica instituțională și strategică a UE în perioada 2009-2025, analiza s-a întemeiat pe un suport bibliografic structurat în două mari categorii. *În primul rând*, sursele primare au inclus versiunile consolidate ale Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE) și ale Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE), precum și documentele programatice, care au marcat evoluția acțiunii de politică externă a UE: *Strategia Globală de Politică Externă și de Securitate* din 2016, *Comunicarea Comisiei Europene referitoare la inițiativa Global Gateway* din 2021, cadrele revizuite ale politicii europene de vecinătate și fișele tehnice ale noilor instrumente financiare – *NDICI-Global Europe* și *EFSD+*. Acestora li s-au adăugat rapoartele și notele informative publicate de Comisia Europeană, SEAE, Consiliul UE și Parlamentul European, documente indispensabile pentru înțelegerea mecanismelor decizionale și bugetare. *În al doilea rând*, sursele secundare au constat din literatura academică dedicată rolului Înaltului Reprezentant/vicepreședinte al Comisiei, funcționării SEAE, eficienței instrumentelor financiare externe și dezvoltării parteneriatelor strategice. Acest fond bibliografic a fost completat de analizele realizate de think-tank-uri specializate – European Policy Centre, Carnegie Europe, ECDPM – care oferă perspective geopolitice actualizate asupra poziționării globale a Uniunii.

Metodologic, cercetarea a combinat trei tehnici calitative complementare. *Analiza comparativă* a permis urmărirea reformării instituționale și a extinderii competențelor de la configurația pre-Lisabona la arhitectura actuală, punând în paralel tranziția de la instrumente disparate (IPA, ENPI) la structuri integrate, precum NDICI și EFSD+. *Sinteza argumentativă* a integrat datele juridice, politice și instituționale, reconstruind logica interacțiunii dintre Consiliul European, Consiliul Afaceri Externe, Comisia Europeană, Parlamentul European și SEAE în procesul decizional aferent PESC și politicii de cooperare pentru dezvoltare. În fine, *studiul de caz contextual* a examinat patru dosare emblematice – Parteneriatul Estic, extinderea în Balcanii de Vest, Agenda UE–Africa și inițiativa Global Gateway/Team Europe – pentru a evidenția, simultan, continuitatea conceptuală și adaptările operaționale ale Uniunii. Prin această metodologie, cercetarea permite o înțelegere nuanțată a modului în care UE și-a consolidat arhitectura instituțională de politică externă și a extins capacitatea de proiecție strategică în plan global, dincolo de dimensiunea pur normativă. Totodată, oferă o bază empirică și teoretică solidă, pentru a evalua

impactul cumulativ al acestor transformări asupra coerenței, eficienței și vizibilității UE pe arena internațională.

Rezultate și discuții. Intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona (2007) a declanșat o reconfigurare instituțională a UE, menită să reducă deficitul de coerență a politicii externe a Uniunii și să intensifice vizibilitatea sa la nivel global. Tratatul de la Lisabona a consolidate capacitatea UE de a formula și implementa o politică externă coerentă. În centrul acestor reforme s-a aflat instituirea funcției de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate (ÎR/VP), o poziție, care cumulează atribuțiile unui actor interguvernamental – în cadrul Consiliului UE – și ale vice-președintelui – în cadrul Comisiei Europene. Această combinație unică de competențe a permis, teoretic, o mai bună coordonare între politicile externe ale statelor membre și acțiunea externă a instituțiilor europene. ÎR/VP inclusiv exercită rolul de coordonator al activității SEAE, instituționalizat conform Tratatului de la Lisabona, care funcționează ca un veritabil serviciu diplomatic al UE.

Înaltul Reprezentant al Uniunii, fiind responsabil de politica externă și de securitate comună (PESC) și politica de securitate și apărare comună (PSAC) a UE, prezidează Consiliul Afaceri Externe și, în calitate de vicepreședinte al Comisiei Europene, coordonează celelalte dimensiuni ale acțiunii externe a Uniunii. SEAE, creat în anul 2011, sprijină mandatul ÎR/VP și valorifica pe deplin potențialul Tratatului de la Lisabona de a spori coerența acțiunii externe a UE. SEAE asistă, totodată, președintele Consiliului European, președintele Comisiei și Comisia în exercitarea atribuțiilor lor în domeniul relațiilor externe. Contextul politic și economic în care a fost lansat SEAE a fost dificil, din cauza Primăverii Arabe, crizei economice mondiale și tensiunilor din zona euro, care au dominat agenda internațională, iar scena globală a fost în continuă transformare prin apariția unor noi parteneri. La începutul mandatului, Înaltul Reprezentant a fixat trei priorități pentru acțiunea externă a UE în perioada 2011–2012: (1) constituirea unui SEAE operațional; (2) aprofundarea relațiilor cu vecinătatea europeană, în vederea promovării democrației, stabilității și prosperității; (3) construirea unor parteneriate strategice solide cu actorii globali, consacrați sau emergenți [8].

În 2024, Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) și-a concentrat eforturile pe două dosare majore care continuă să amenințe securitatea europeană: războiul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei și conflictul din Orientul Mijlociu. Uniunea Europeană a menținut un sprijin cuprinzător – politic, militar, financiar, diplomatic, umanitar și economic – pentru Ucraina și a semnat, în iunie 2024, angajamente comune de securitate cu Kievul, integrarea în UE reprezentând garanția finală oferită de Uniune. SEAE a continuat să-și consolideze propria capacitate instituțională: a actualizat cadrul de control intern, a adoptat politici anti-hărțuire

și a promovat echilibrul de gen și diversitatea; în mai 2024 a fost lansată oficial Academia Diplomatică a UE, menită să favorizeze o cultură diplomatică europeană comună [9].

SEAE a rămas un promotor al multilateralismului și al ordinii internaționale bazate pe norme. În septembrie 2024, liderii mondiali au adoptat Pactul pentru Viitor, etapă majoră pentru sistemul multilateral; SEAE a coordonat contribuția strategică a Uniunii și dialogul cu partenerii globali. În cadrul G20, serviciul a pledat pentru reformarea guvernanței globale, pentru multilateralism și pentru respectarea drepturilor omului. Democrația și drepturile fundamentale au constituit un filon transversal al acțiunii SEAE. Serviciul a desfășurat 20 de misiuni electorale și a sprijinit reforme democratice în șapte state; a facilitat peste 30 de dialoguri privind drepturile omului și a susținut apărătorii acestora. În materie de responsabilizare, eforturile s-au concentrat pe agresiunea Rusiei contra Ucrainei, susținând Curtea Penală Internațională și avansând inițiativele pentru crearea unui tribunal special privind crima de agresiune. Reziliența și securitatea economică a UE au fost consolidate prin implementarea instrumentelor autonome europene și prin cooperare multilaterală vizând securitatea piețelor financiare și arhitectura fiscală. Relațiile comerciale cu China, Statele Unite și Ucraina au rămas esențiale, iar parteneriatele digitale – de la Global Digital Compact la lansarea de hub-uri digitale în state partenere – au cunoscut o extindere semnificativă. Având deschise peste 140 de delegații și oficii în străinătate, SEAE joacă un rol crucial în reprezentarea unitară a UE în lume. Prin intermediul acestor delegații, UE a reușit să-și afirme tot mai clar prezența externă, să negocieze acorduri internaționale și să coordoneze inițiative de asistență și cooperare.

SEAE a contribuit la abordarea externă a migrației și a sprijinit tranziția verde prin Concluziile Consiliului privind Diplomația Verde și inițiative globale dedicate energiei regenerabile, asigurând coerența cu Pactul Verde European. Aplicarea Planului de Acțiune privind consecințele geopolitice ale războiului Rusiei împotriva Ucrainei a fost continuată, iar inițiativa Global Gateway a identificat proiecte transformatoare în infrastructura digitală, transport, energie, educație și sănătate. Parteneriatul cu Uniunea Africană a fost aprofundat prin implementarea Viziunii comune 2030 și a Pachetului de Investiții Africa-Europa. Acordul Samoa a intrat provizoriu în vigoare, iar Adunarea Parlamentară Comună OACPS-UE s-a reunit pentru prima dată în Angola.

Pe dimensiunea transatlantică, unitatea cu Statele Unite și Canada a rămas solidă, cu reuniuni succesive ale Consiliilor pentru Comerț și Tehnologie și Energie. Acordurile SPA și CETA au fost consolidate, iar negocierile pentru un Parteneriat UE-Canada în domeniul securității și apărării au debutat. În Asia-Pacific, Strategia Indo-Pacific a fost implementată prin al treilea Forum ministerial și prin extinderea

proiectului ESIWA; negocierile ALC cu Thailanda au avansat, iar Acordul de Comerț Digital cu Singapore a fost finalizat. Dialogul cu ASEAN a continuat, iar abordarea UE față de China a fost calibrată pentru a aborda dezechilibrele economice și comerciale și pentru a reafirma preocupările privind drepturile omului. În Europa de Est, sprijinul pentru Ucraina a culminat cu lansarea negocierilor de aderare și semnarea angajamentelor comune de securitate. Republica Moldova a deschis negocierile de aderare și a încheiat primul Parteneriat de Securitate și Apărare cu UE; derapajele democratice din Georgia au condus la suspendarea procesului său de aderare.

Tratatul de la Lisabona a consacrat de asemenea calitatea de personalitate juridică unică a Uniunii, fapt care i-a permis să semneze acorduri internaționale în nume propriu, fără a mai depinde de statele membre. Prin urmare, reformele au avut un impact de consolidare nu doar asupra rolului Comisiei Europene – prin direcții, precum DG NEAR (Direcția Generală Vecinătate și Extindere) și DG INTPA (Direcția Generală Parteneriate Internaționale), ci și asupra Consiliului Afaceri Externe, unde miniștrii de externe ai statelor membre dezbat, în mod coordonat, pozițiile comune ale UE [2]. Parlamentul European a obținut atribuții sporite asupra controlului bugetar și politic a politicii externe europene.

Evoluția instrumentelor de politică externă ale UE (2009–2025). În urma reformelor de la Lisabona, UE și-a adaptat și instrumentele concrete de acțiune externă. În perioada post-2009, una dintre tendințele majore a fost integrarea și simplificarea instrumentelor financiare, care până atunci funcționau izolat și în paralel (de exemplu, instrumente pentru dezvoltare, pentru vecinătate, pentru pre-aderare etc.). Această nevoie de coerență a condus la adoptarea, pentru perioada 2021–2027, a Instrumentului de Vecinătate, Dezvoltare și Cooperare Internațională – NDICI – Global Europe.

NDICI-Global Europe a marcat o schimbare semnificativă în paradigma de finanțare externă a UE, concentrând într-un singur cadru bugetar un număr mare de fonduri și programe care anterior erau dispersate. Cu un buget de aproximativ 79,5 miliarde de euro, NDICI acoperă cooperarea cu toate țările terțe, cu excepția teritoriilor ultraperiferice, și este structurat pe dimensiuni geografice și tematice [10]. Prin integrarea Fondului European pentru Dezvoltare Durabilă Plus (EFSD+), NDICI-Global Europe trece de la logica granturilor pure la o filozofie de mobilizare a capitalului. EFSD+ gestionează un plafon de garanţii de 53,4 miliarde EUR („External Action Guarantee”) [11], care acoperă până la 70 % riscul de credit al operaţiunilor realizate de instituţii financiare europene – în primul rând BEI, BERD şi băncile multilaterale de dezvoltare – cu scopul de a atrage capital privat şi de a genera un efect de pârghie estimat la peste 500 miliarde EUR în investiţii sustenabile. Acest mecanism reprezintă pivotul financiar al Global Gateway, strategia prin care UE s-a angajat să

mobilizeze până la 300 miliarde EUR pentru infrastructură digitală, transport, energie verde, sănătate şi educaţie pe pieţele emergente şi în ţările partenere [12].

Global Gateway: continuitate conceptuală și instituțională. Strategia Global Gateway, lansată în 2021, reflectă o continuare logică și instituțională a reformelor inițiate prin Tratatul de la Lisabona. Ea nu reprezintă o ruptură, ci o consolidare a viziunii UE ca actor global capabil să mobilizeze resurse, să construiască parteneriate și să promoveze valorile europene într-un mediu internațional din ce în ce mai competitiv. Global Gateway este concepută ca o strategie orientată spre investiții de calitate în infrastructuri durabile și digitale, în parteneriat cu țări din Africa, Asia, America Latină și vecinătatea estică. Global Gateway este structurat pe principii precum sustenabilitatea, transparența, respectarea drepturilor sociale și de mediu, implicarea sectorului privat local și asumarea standardelor europene în materie de bune practici. Instrumentele de implementare se bazează pe structuri deja existente (precum EFSD+, NDICI și delegațiile UE), ceea ce indică o linie de continuitate clară cu arhitectura instituită post-Lisabona. De asemenea, Global Gateway este un răspuns geostrategic la inițiativele globale concurente, în special „Centura și Drumul”, promovată de China. Spre deosebire de inițiativa chineză „Centura și Drumul”, care a fost criticată pentru lipsa de transparență și pentru îndatorarea țărilor beneficiare, Global Gateway își propune să creeze parteneriate echitabile, bazate pe interese comune și pe o logică win-win, promovând un model european de dezvoltare și guvernanță internațională.

Rolul parteneriatelor strategice, al mecanismelor financiare și al diplomației economice. Noua paradigmă a politicii externe europene pune un accent puternic pe consolidarea parteneriatelor strategice regionale și globale. În acest sens, UE a menținut și extins inițiativele sale în cadrul Parteneriatului Estic [5], în relațiile cu Balcanii de Vest și în parteneriatul cu Africa. Prin Parteneriatul Estic, lansat încă din 2009, UE a urmărit apropierea țărilor din vecinătatea estică (inclusiv Republica Moldova) de standardele europene, prin instrumente de asistență tehnică, dialog politic și acorduri de asociere [5]. În ceea ce privește Balcanii de Vest, UE a continuat să sprijine procesul de extindere, prin instrumente financiare de pre-aderare, misiuni de reformă și susținerea inițiativelor de stabilitate politică și economică. În Africa, cooperarea a fost intensificată prin Pactul global UE-Africa și pachetul de investiții în cadrul Global Gateway, în valoare de circa 150 miliarde de euro, destinat dezvoltării infrastructurii durabile și creării de locuri de muncă [3].

Diplomația economică a devenit un pilon esențial al acțiunii externe a UE. Mobilizarea resurselor financiare, oferirea de garanții și stimularea investițiilor în țările partenere sunt mijloace strategice prin care UE își extinde influența globală. Această abordare este susținută de un sistem financiar european bine integrat, capabil să

opereze într-o logică de complementaritate între granturi, împrumuturi și garanții, în colaborare cu instituții multilaterale.

Concluzii. În ansamblu, analiza ciclului 2009-2025 demonstrează că reforma UE realizată conform Tratatului de la Lisabona (2007) a transformat arhitectura de politică externă a Uniunii dintr-un mozaic instituţional şi bugetar într-un „sistem instituțional” relativ coerent, capabil să proiecteze putere normativă şi financiară la scară globală, prin instituirea rolului dublu al Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate / vicepreședinte al Comisiei Europene și administrarea SEAE au oferit un pivot instituțional de sinteză între interesele interguvernamentale și agenda comunitară. Personalitatea juridică unică a extins capacitatea contractuală a UE, iar drepturile sporite ale Parlamentului European au adăugat legitimitate democratică acțiunii externe. Pe acest fundament, raționalizarea instrumentelor financiare, care au culminat cu NDICI-Global Europe şi garanţia EFSD+ – a creat o interfață unică între granturi, împrumuturi şi de-riscare, permițând mobilizarea de capital privat la un nivel imposibil în vechiul regim al fondurilor fragmentate.

Global Gateway, ca prim cadru strategic ce operează integral prin această nouă matrice instituţional-financiară, demonstrează potențialul UE de actor geo-economic capabil să asigure conexiunea dintre obiectivele de dezvoltare durabilă de considerentele de securitate și competitivitate globală. Totuși, eficiența pe termen lung a acestei arhitecturi depinde de capacitatea de a sincroniza rapid procesele decizionale între Consiliul UE, Comisia Europeană şi statele membre, de a menține echilibrul dintre condiționalitatea normativă şi flexibilitatea geopolitică și, nu în ultimul rând, de a consolida vizibilitatea politică a UE într-un mediu internațional marcat de competiția Marilor Puteri.

Referințe bibliografice

1. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2007%3A306%3ATOC%20 [Accesat: 04.04.2025]
2. Van SETERS J., KLAVERT H. *EU development cooperation after the Lisbon Treaty – People, institutions and global trends*. In: ECDPM Discussion Paper No. 123. December 2011. Disponibil: https://ecdpm.org/application/files/2716/5547/2398/DP-123-EU-Development-Cooperation-Lisbon-Treaty-People-Institutions-2011.pdf [Accesat: 07.04.2025]

3. Global Gateway overview. Disponibil: commission.europa.euinternational-partnerships.ec.europa.eu. [Accesat: 07.04.2025]
4. Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument – Global Europe (NDICI – Global Europe). Disponibil: enlargement. ec.europa.eu. [Accesat: 06.04.2025]
5. About the Eastern Partnership. Disponibil: eeas.europa.eu. [Accesat: 06.04.2025]
6. Africa-EU Partnership. Disponibil: international-partnerships.ec.europa.eu. [Accesat: 07.04.2025]
7. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007. În: JO C 306, 17.12.2007, p. 1-271. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT [Accesat: 07.04.2025]
8. European External Action Service. 2011 Annual Activity Report. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/20121017_eeas_aar_2011_en_0.pdf [Accesat: 07.04.2025]
9. European External Action Service. 2024 Annual Activity Report. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2025/documents/AAR_2024_FINAL.pdf [Accesat: 07.04.2025]
10. Raportul special 14 Programarea Instrumentului de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională – „Europa globală”. Disponibil: https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2023-14/SR-2023-14_RO.pdf [Accesat: 08.04.2025]
11. EU external action budget: European Commission welcomes the final adoption of the EU's new long-term external action budget for 2021-2027. Disponibil: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_2885 [Accesat: 08.04.2025]
12. WATSON, Abi, ROTMANN, Philipp. Peace in Numbers: What Do Shifts in Funding Tell Us About EU Priorities? Disponibil: https://gppi.net/2025/06/12/peace-in-numbers-what-do-shifts-in-funding-tell-us-about-eu-priorities [Accesat: 08.07.2025]